

Johan Gortworst: ik blijf leren van anderen

(Willem Olierook)

Zelf vindt Johan het nog "te vroeg" voor een uitgebreid interview in OpWeg. Als nieuw redactielid wil hij liever eerst wat meer artikelen schrijven en daarbij ontdekken of en hoe deze teksten bij de lezers van ons parochieblad in de smaak vallen. Een prima voorname, echter de andere redactieleiden vinden nu de tijd al rijp om katholiek Apeldoorn kennis te laten maken met deze boeiende, maar bescheiden persoonlijkheid. Uit ons gesprek heb ik voor dit artikel met name zijn betrokkenheid bij kwetsbare mensen belicht.

Wie is Johan?

Wat vind je het belangrijkste om over jezelf te vertellen?

Goeie vraag. Dat ik eigenlijk met verwondering kijk naar hoe het leven zich heeft ontwikkeld. En wat ik ook verwonderlijk vind is, - ik ben nu zesenstestig - dat je al bij iemand op jonge leeftijd kan zien wat er aan talenten in zit en hoe dat er later ook uit kan komen. Schrijven en verhalen vertellen heb ik altijd leuk gevonden. Ik heb laatst een schoolvriendje ontmoet van vijftig jaar geleden, we hadden samen een hut aan de Zaan gebouwd, de Zaanburcht. Met mijn typemachientje maakte ik van al onze avonturen een boekje. Ik beschreef daarin hoe we die hut boven het water bouwden en met een roeiboortje over de Zaan voeren. Ik vond het laatst in een oude doos terug en liet het aan Jan, mijn schoolvriendje, zien. Hij vond het mooi. Het maakte me bewust dat 'vastleggen' er al heel jong in zat.

Nieuwsgierigheid

Wat zegt dat denk je over jezelf, dat je dat zo jong al gedaan hebt? Want dat was toch niet gebruikelijk in die tijd. Meisjes hadden een poëziealbum, maar jongens waren niet zo schrijverig in die tijd.

Ja..., ik heb denk ik behoefte aan het vastleggen wat ik meemaak. De verhalen liggen op straat. Ik zuig ze op en wil er waarschijnlijk iets voor mezelf van leren. Ik spiegel ze aan mezelf. Hoe zou ik met wat mensen belevens zelf omgaan? Ik heb een tijd gehad dat ik heel erg geïnteresseerd was in biografieën van mensen, met name van kunstenaars. Hoe hebben zij zich ontwikkeld? Wat hebben ze allemaal doorstaan om te komen tot waar ze zijn gekomen? Wat willen ze ermee vertellen? Dat zijn vragen die me bezighouden. Het gaat me niet om een afstandelijke analyse van die persoon, maar probeer het op mezelf te betrekken. Die wisselwerking vind ik belangrijk en die nieuwsgierigheid hoop ik heel lang te houden.

Jeugd en opleiding

Je hebt het al even over een facet uit je jeugd gehad. Beschrijf het nest eens waar je deel van uitmaakte?

Uit een protestants milieu. Gereformeerd, maar niet zo heel zwaar. Net op de rand van allerlei nieuwe theologische inzichten. Met name mijn moeder ging daar heel erg in mee. Mijn vader bleef een beetje hangen in het vertrouwde. Hij had een stomerij in Zaandam. Het was een middenstandgezin. Ik had een broer en een zus. Een degelijk gezin, goed opgevoed met stevige normen en waarden. Na de lagere school ben ik naar de MULO gegaan en daarna naar de HAVO in Amsterdam. Ik ben wel in Zaandam geboren, maar mijn moeder was een Zeeuwse en mijn vader kwam uit Twente. Een bijzondere combinatie! Mijn moeder vond: jullie moeten de wereld leren kennen en dan is Zaandam iets te klein. Zodoende zijn mijn broer en ik allebei in Amsterdam naar school gegaan.

Het was een opwindende tijd, de jaren zeventig. Dan kom je uit dat gereformeerde milieu in die wilde stad met medeleerlingen

die half stoned in de klas zaten. Ik heb daar echt een ontgroening gehad. Ik heb de opleiding gevolgd voor leraar Aardrijkskunde en Duits. Misschien een wat vreemde combinatie, maar ik was geïnteresseerd in allerlei maatschappelijke vraagstukken die in de sociale geografie aan de orde komen. Ik kreeg les van een hele goede docent. Maar ik had ook die literaire belangstelling. We kregen les van een boeiende Duitse lerares die veel over de Duitse literatuur vertelde. Ook over moderne schrijvers en dat raakte me vanbinnen. Je ziet daar al die tweedeling in mijzelf: aan de ene kant belangstelling voor maatschappelijke vraagstukken en aan de andere kant mijn interesse voor literatuur en kunst: het verbeelden, het gebruikmaken van taal. Het leidde tot dat vreemde studiepakket. Achteraf begreep ik pas waarom.

We kregen les in het oude Jezüetenklooster aan de Hobbemakade in Amsterdam. De helft van dat pand was verhuurd aan de lerarenopleiding en aan de andere kant woonden nog de Jezüieten met onder andere pater van Kilsdonk. De portier was een priesterstuder. We kwamen elkaar tegen bij het kopieerapparaat en daar zijn

we aan de praat gekomen. Als ik een tijdje geen les had dan ging ik naar de portiersloge en zaten we uren te bomen. Zo ben ik langzamerhand in contact gekomen met de Katholieke Kerk.

De Nicolaaskerk

Kun je stellen dat die ontmoeting bepalend is geweest voor de rest van je leven?

Die gesprekken waren zeker heel belangrijk voor me. We bespraken allerlei levensvragen waar ik mee zat en Bart Versteegen, hij werd later Karmeliet en pastoor in Zuid-Holland, heeft me langzaam geïntroduceerd in de Amsterdamse katholieke wereld. Eerst in de Obrechtkerk, waar ik zong in het koor en daarna ben ik 'aangespoeld' kun je wel zeggen in de Heilige Nicolaasbasiliek, schuin tegenover het Centraal Station. 'De Nicolaas' stond om het punt om verkocht te worden, om gesloopt te worden misschien wel, maar door een initiatief van een Franciscan en een uitgetreden priester is dat voorkomen. Ze organiseerden één keer in de week een viering gebaseerd op de abdijliturgie van het St. Adelbertklooster van Egmond. Ze creëerden een stilteplek in die bruisende binnenstad en daar voelde ik me snel thuis en welkom. Er was zo tegen het einde van het tijdperk van kardinaal Alfrink veel ruimte voor liturgische experimenten. Het was sowieso een gekke tijd, de Bhagwanbeweging groeide flink, de Hare Krishna liep rond en er waren allerlei Indiase goeroes. Ik vond het interessant, maar voelde me het meest op mijn gemak in de Nicolaaskerk.

Vluchtelingen

Ik weet dat er op enig moment Sri Lankaanse Tamils in je leven kwamen. Hoe kwam dat?
Dat gebeurde op de stoep van diezelfde Nicolaaskerk. Ik zal het nooit vergeten. Ik veegde stoep schoon en opeens stonden er vluchtelingen om me heen. Inderdaad, Tamils uit Sri Lanka. Ik had nog nooit van ze gehoord. Ik was met hele andere dingen

bezig; orgelconcerten organiseren in het koor zingen en de klok luiden. Ik kreeg al gauw door dat het een groep mensen betrof die niet in de samenleving welkom was. Er waren nog geen asielzoekerscentra, vluchtelingen trokken voornamelijk naar Amsterdam en Den Haag en probeerden daar een plekje te vinden.

Toen werd voor de Tamils een uitzondering gemaakt. De landelijke overheid bepaalde dat ze naar pensions verspreid over het land zouden gaan. In Apeldoorn kwam ook zo'n pension aan de Loolaan. Misschien kun jij je dat nog wel herinneren; het was rond 1985. Nu was het met de communicatie tussen deze vluchtelingen en de overheid bar slecht gesteld. De Tamils waren heel wantrouwend over wat er met hen zou gebeuren. Ik heb op een ochtend, toen er geen oplossing kwam, voorgesteld om de Nicolaaskerk als overlegruimte te gebruiken. Dat heb ik geweten! De kerk stroomde vol met honderden Tamils. Het was landelijk nieuws. We haalden 's avonds het journaal, zo'n ophef gaf dat (gelach). Niet iedereen was het met deze actie eens. Er is daarna hard gewerkt aan oplossingen en onder andere is met steun van het R.K. Vreemdelingenpastoraat en Mensen in Nood (nu Cordaid) een landelijke pastoraatsgroep opgericht om te zorgen dat we rond al die pensions contactpersonen kregen. Daarnaast organiseerden we pastorale reizen langs de pensions voor uit Sri Lanka gevluchte priesters. Ik werd later tot mijn verrassing tot onafhankelijk voorzitter benoemd voor de gesprekken tussen de Tamils en de landelijke overheid.

Invoel utoefenen

Deed je dat allemaal in je vrije tijd? Ik neem aan dat je een baan had als leraar?
Het werk voor de Tamils was vrijwilligerswerk. Ik had vier jaar lesgegeven, maar mijn belangstelling voor kunst, met name toneel, was alleen maar gegroeid. Het onderwijs beviel me niet helemaal en op enig moment nam ik de beslissing om figurant te worden bij de Nederlandse Opera. Dat heb ik een paar jaar gedaan en samen met wat andere baantjes kon ik zo in mijn levensonderhoud voorzien. Ik was toen nog vrijgezel.

Al die tijd bleef ik als vrijwilliger betrokken bij het vluchtelingenwerk en toen het eerste asielzoekerscentrum in Goes zou komen, werd ik gevraagd om daar directeur te worden. Ik weet nog dat ik bijna de koffiekannet uit mijn handen liet vallen toen een ambtenaar me daarvoor vroeg. Ik had dat helemaal niet aan zien komen. Om een lang verhaal kort te maken: ik besloot om het maar gewoon te proberen en ben naar Goes gegaan. Ik heb daar ontzettend veel geleerd. Een paar jaar later werd ik gevraagd om het opvangcentrum, hier in Apeldoorn, te gaan leiden. Daarna heb ik altijd soortgelijke functies gehad, maar wel op landelijk niveau: belangenbehartiging in 'Den Haag' voor de daklozenopvang en de vrouwenopvang. Ik heb altijd iets voor kwetsbare groepen gedaan en heb er altijd lol in gehad om invloed uit te oefenen op maatschappelijke vraagstukken. Ook nu ik gepensioneerd ben, heb ik nog steeds contacten met die wereld en ik ben sinds dit jaar lid van de Raad van Toezicht van de Blijf Groep, de vrouwenopvang in Amsterdam.

Johan en ik hebben nog een uur genoeglijk allerlei wetenswaardigheden uitgewisseld, waar wij je als lezer niet mee willen lastigvallen (het was al veel). Voor de biografie van Johan en om te bekijken welke boeken hij heeft geschreven zie: www.johangortworst.com

Amsterdam_St_Nicolaaskerk_1900